

קונטרס

תפילין כהלכתן

הידורי התפילין

בחבורת 'הדרת - קודש'

בתים 'ללא קפלים'

- פנימי לרבנים ומורי צדק דקהל חניכי הישיבות -

יו"ל ע"י בד"ץ 'הדרת קודש'
בני ברק תשע"ג לפ"ק

הרב מרדכי גרוס

גאב"ד 'חניכי הישיבות' ורב מרכז ב"ב

רחוב חידושי הרי"ם 3 ב"ב

בס"ד יום שנתלו בו המאורות כ"א לחודש אדר תשע"ב

הנני לאשר בזאת כי התפילין הנעשים עבור חבורת מהדרין סת"ם – הדרת קודש שע"י בד"ץ חניכי הישיבות עומדים תחת השגחתי והוראותי, והמה נעשים בדקדוק ההלכה בתכלית ההידור לכל פרטיו, החל מתחילת מלאכת העיבוד ועד לגמר עשיית הבתים. כל מלאכת הקודש הוא בעבודת יד ע"י שומרי תומ"צ, ע"פ פסקי הוד מרן הגר"ש אלישיב שליט"א כראוי וכיאות לתועלתם של ציבור בני התורה יראים ושלמים חסידים ואנשי מעשה מחבבי מצוות המהדרין אחר דברים שבקדושה שיהא בשלימות.

ועתה בסייעתא מלעילא זכו להידור נשגב שבתי התפילין העומדים תחת פיקוחם ייעשו ללא קפלים וללא דבק בתיתורא, שהוא מעלה גדולה ביותר להתרחק מכמה מכשולות ושאלות בכשרות התפילין, וביותר דמתקיים בו זה א-לי ואנוהו באופן השלם ביותר.

המנצח על עבודת הקודש מראשיתה ועד תכליתה הוא הגאון המפואר מוה"ר יחיאל מיכל טוקצינסקי שליט"א דיין ומו"צ דקהילתנו ורב קהילת חניכי הישיבות קרית ספר, כמו"כ הפיקוח הוא ע"י משגיח צמוד בזמן עשיית התפילין.

בזכות קיום מצוה שבהם מתעטרת תפארת ישראל לעדות שהשכינה שורה עליהם בהידורו דזה א' ואנוהו שהוא בנויו והליכותיו (כמבואר בה"ל סי' תרנ"ו ס"א) נזכה ליום שצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה. באעה"ח לכבודה של כתר תורה שהוא התפילין (מהרש"א יומא ח,א, קידושין סו, א, מנחות לה, ב).

מרדכי גרוס

ניתן להשיג את החוברת במשרדי 'הדרת קודש' עזרא 2 בני ברק ❖ קצות החושן 19 מודיעין עילית

קו 'הדרת קודש' 1599-56-50-50

ניתן לשלוח הערות לכתובת המשרד במודיעין עילית
או לדוא"ל: a73451@bezeqint.net

עיצוב גרפי: הוד והדר 054-8422163 (חיים לרר)

פתיחה

משמיא קא זכו ליה ל'חבורת התפילין הדרת קודש' להעמיד את צביון הסת"ם בקרב בני התורה, ע"י עמידה איתנה ובלתי מתפשרת על רמת ההידור הגבוהה ביותר בתפילין הנעשים ב'חבורה' כמקובל בקרב בני התורה היראים ושלמים ומדקדקים במצוות, התובעים ודורשים תפילין ופרשיות בתכלית ההידור והדקדוק למהדרין מן המהדרין, יחד עם שימת דגש לשילוב מיוחד של איכות וזיפי ברמה גבוהה ביותר. כשרבים מבני התורה מצטרפים בהמוניהם לחבורת 'הדרת קודש' ורכשו לעצמם ולבניהם בתי תפילין ופרשיות מהודרים בתכלית ההידור.

הקמת החבורה נבעה מדרישה נחרצת של בני התורה שמזה שנים היו עדים למצב מפליא ומכאיב כאחד. בכל המצוות נתקבל בכלל ישראל כי איש לא יכניס לפיו מאכל שלא עמד תחת השגחה צמודה של אנשים יר"ש, לא יאכל מצה ללא פיקוח הדוק וצמוד, וכיו"ב. שכן כל מוכר 'קרבן אצל עצמו' וחושש לגורל ממונו וכיסו. כשהמהדרין אף מוסיפים חבורות לפקח באופן אישי.

אך בעולם הסת"ם איש כל הישר בעיניו יעשה. כל עסק סת"ם פרטי המייצר בתים בעליית גג או במרתפו זוכה לביקוש רב גם בקרב בני התורה אשר מטבע הדברים אינם יכולים לפקח או להשגיח על תהליך עשיית הבתים הכרוכים במאות פרטים סבוכים. עד שיתכן, שאיש שישחט את פרתו, אף אדם לא ירכוש ממנו את הבשר 'שלא נשחט בהשגחה', אך על עור הפרה שצריך להיות 'מן המותר בפיו' יקפצו רבים שייעשה מהם בתי תפילין ופרשיות!?

התמיהה על העזובה השוררת בשטח זה גברה שבעתיים לפני כחמש שנים, עת נחשפו בעולם התורה כמה פרשיות חמורות בענף הסת"ם בתוככי המחנה פנימה שהסעירו את עולם התורה ואכמ"ל. מצב זה הביא את רבני בד"ץ 'הדרת קודש' בהכוונת מורינו הגאב"ד שליט"א להיחלץ חוששים למצוא פתרון יסודי למצב זה, ובעת שהמצב העזוב הביא לחששות הלכתיים בכשרות התפילין בבחינת 'נחשף שוליים', ניתקן הדבר ע"י 'שובנו תוקף ליראתך' - 'חבורת תפילין' מיוחדת של רבנים ובני תורה יר"ש המרבים בהידורים ודקדוקים מעל ומעבר ל'כשרות סת"ם' רגילה.

ה'חבורה' מתייחדת בשלושה מאפיינים ייחודיים.

א. הרבנים יחד עם האחראים והמתעסקים במלאכת הקודש הינם 'שלוחים' של כל רוכש תפילין לעמוד לימינו בכל נושא וענין הנוגע. עדכון הסדרי הכשרות בכל השלבים, מצב הבית שלו, קבלת התפילין והכנסת הפרשיות, ומצב התפילין לאחר רכישתם.

ב. בהתאם להעמדת החבורה כשליחים של כל רוכש, נמסר לכל מזמין מספר בית פרטי, שעל ידו ניתן לעקוב אחרי מצב בית התפילין שלו או הפרשיות בכל שלבי העשייה. ולצד כל בית מוצמדת 'תעודת כשרות מיוחדת' בה מצויין ההידורים הנהוגים בבית זה, הממולא באופן ידני

ע"י 'אחראי החבורה בבית המלאכה', כך שניתן לעקוב ולוודא בכל שלב האם וכיצד נתבצע כל שלב בתכלית ההידור.

ג. מלבד האחראים בחבורה העוקבים תדיר על שלבי עשיית התפילין בבית המלאכה, מגיעים רבני הבד"ץ בעצמם מפעם לפעם לבית המלאכה בחיפה לפקח על 'בני החבורה והמשגיחים' המתעסקים במלאכת הקודש' שהכל נעשה על הצד היותר טוב בתכלית ההידור והדקדוק.

כל זה מלבד ההידורים המיוחדים בפיקוח הדוק המונע בס"ד כל אפשרות למכשול ח"ו.

א. שני משגיחים 'מומחים ותיקים בעשיית בתי תפילין' (הדרים בעיר חיפה), שוהים בקביעות בבית המלאכה להשגיח מקרוב על כל שלבי העשייה. כשאחד מהם שהינו 'מומחה ייחודי בזיהוי סדקים חיצוניים בבתי תפילין', מפקח במיוחד על כל בית לאחר הריבוע שלא נוצר שום סדק. ב. כל בית מסומן במספר עוקב וחתום בחותמת הבד"ץ בכל שלבי העשייה, ולכל בית מוצמד תעודת כשרות לפי מספר הבית עם כל ההנהגות המיוחדות של 'הדרת קודש', הממולא באופן 'ידני' ע"י המשגיח. ג. מכניס הפרשיות משתדל לבדוק שוב כל פרשיה שמקבל להכנסה 'בצורה יסודית', (אף שהפרשיות עברו הגהת מגיה והגהת מחשב. (לצערנו בשני מקרים נתגלה 'רגע לפני ההכנסה' שהפרשיות שהביאו הרוכשים 'פסולות' (!) ה"י. ובמקרים אחרים נדרש תיקון. ראה הרחבה ברשימת ההידורים 'בהשגחה בהכנסה').

בס"ד לפני כחצי שנה זכינו לתוספת הידור נשגב ובשורה של ממש לכלל בני התורה המהדרים במצוות. שהבתים המיוצרים בחבורת התפילין 'הדרת קודש' ייעשו בבית המלאכה הידוע 'עטרת תפילין' בחיפה, המייצר בתים מהודרים ללא קפלים, שיש בהם תוספת הידור הן בהלכה לפי כל השיטות, הן בהרחקה ממכשולות הלכתיות שמצויים בשיטת הייצור הרגילה והן בנוי הנדיר של בתי תפילין אלו. (ראה סקירה והרחבה מיוחדת מעמוד כ"ג ואילך).

בתי התפילין 'ללא קפלים'

פתיחה:

אחד ההידורים הגדולים שזכה 'הדרת קודש' להעלות לפני בני התורה הוא שילוב של עשיית 'חבורה' יחד עם הבתים המהודרות 'ללא קפלים' שנתחדש בשנים האחרונות.¹

בתים אלו הם נדבך מרכזי בהידורים שזכו להם הדור האחרון, החל מהחידוש הנפלא של ה'בתים הגסות' לפני כמאה שבעים שנה שהוסיף הידורים רבים והרחיק מכשולות שהיו מצויים ב'בתים הדקות', וגדולי ישראל ואחריהם כל כלל ישראל עברו לבתים אלו. ועתה זכו כלל ישראל ל'הידור נשגב ומעלה גדולה ביותר' [כלשון הגאב"ד שליט"א במכתבו המצורף] לבתים המהודרים ללא קפלים בתיאור ובקציצה. שכמעלת הגסות על הדקות, גם בתים אלו מהודרים ביותר לכל השיטות בהלכה ומרחיקים מכמה וכמה מכשולות ושאלות בכשרות הבתים.

בראשית הדרך, חקרו רבני הבד"ץ בהכוונת הגאב"ד שליט"א אחר איכות וחוזק העור ע"י כמה וכמה מומחים בעלי שם בעשיית בתים שנשלחו במיוחד ע"י הבד"ץ. וכולם חיוו דעתם פה אחד כי איכות וחוזק הבתים אינו נופל ולדעת חלקם אף 'עולה על איכות וחוזק שאר בתי תפילין' עקב מומחיותו הגדולה של הרב יוסף גדלי' שכטר הי"ו באומנות מתיחת העור.²

ואחר שהעוסקים במלאכת הקודש נמצאו אנשים כשרים וישרים שפתחו את שערי בית המלאכה על כל חלקיו לפני רבני הבד"ץ, והרשו לבני החבורה לפקח מקרוב על כל שלבי העשייה עם ההנהגות וההידורים המיוחדים הנהוגים מאז בחבורה. זכה בס"ד חבורת 'הדרת קודש' להעתיק את עשיית החבורה לבית המלאכה 'עטרת תפילין'. כשבועלי בית המלאכה וכל העוסקים במלאכה עומדים בעצמם לסייע בכל פרט על הצד היותר טוב שהכל ייעשה בתכלית ההידור והדקדוק כפי הוראת והכוונת הגאב"ד שליט"א.

ומאז יצא קלא דלא פסיק כי אומר לדבק טוב, וניתן להשיג בתים מהודרים אלו בהשגחת בני חבורת 'הדרת קודש', רבים וטובים ביקשו להבין לאשורם את המעלות בהלכה שנוסף בבתיים אלו. ולשם כך טרחו והרחבנו להציג את צורת הדברים שיובן על הצד היותר טוב, בתוספת תמונות להמחשת תהליך העשייה וההבדלים בין צורת הבתים. ותקוותינו שחוברת זו תקרב את הידורי התפילין בבתיים אלו לליבותיהם של בני התורה והמדקדקים במצוות בכל אתר ואתר. אכ"ר.

1 אמנם בתים אלו מיוצרים קרוב לעשרים שנה בירושלים עיה"ק ורבים מהמדקדקים רוכשים אותם. אבל רבני בד"ץ 'הדרת קודש' נמנעו מלפקח על בתים אלו עקב עלותם הגבוהה שאין כל הציבור יכול לעמוד בה. וב"ה מזה שלש שנים ניתן להשיג בתים אלו בבית המלאכה 'עטרת תפילין' - חיפה, במחיר שווה לכל נפש.

2 שלמד והכחים במשך יותר מח' שנים במלאכה זו ע"י התייעצות עם מומחים במלאכת ההנדסה ובטיב העור מכל קצוות העולם בהפלגה יתירה. ונתברר לן שנתן דעתו בכל משך חקירתו למצוא דרך שבתים אלו יעמדו בחזקם למשך שנים רבות. וכן נמצא ע"י מומחי הבתים שבדקו העור מקרוב, שעלה הדבר בידו בס"ד באופן נפלא ביותר.

[ואמנם נמנע מאיתנו להאריך בתהליך עשיית הבתים 'ללא קפלים' עקב רגישות הענין שיש בגילוי יצירה זו. אך יובהר כי כל שלבי העשייה נחקרו מקרוב ע"י הבד"ץ ודלתי בית המלאכה על כל שלבי עשיית התפילין פתוחים לראשי הבד"ץ בכל עת לפקח עליהם מקרוב].

מחובתינו לציין, כי על אף הצגת המעלות ההלכתיות בבתיים ללא קפלים שכפי שיתבאר יוצאים בהם ידי עוד שיטות בהלכה. אין אנו באים ח"ו לגרוע כי הוא זה מכשרותם של הבתים עם קפלים החבושים לראשי עם קדוש מזה מאה חמישים שנה. שהינם בתים כשרים ומהודרים לכתחילה, בפרט לדעת רבינו בעל המ"ב זיע"א.³

אלא שכבר הורה רבינו הביה"ל (סי' תרנו ד"ה אם קנה) שאם יש ענין בהלכה שתלוי בפלוגתא, אף שהלכה דכשר, לכו"ע צריך לקיים הידור מצוה 'עד שליש' לקנות אחר לצאת כל הדיעות (עכ"ל). וביותר במצוות תפילין יש להחמיר טובא כמו שכתב המ"ב בהאי ענינא (לב' ס"ק קעב' ובביה"ל ד"ה מעור) דראוי להחמיר לכתחילה כדי לצאת ידי כל החששות במצוות עשה דאורייתא ע"ש. וזה באנו לבאר שבבתים ללא קפלים מלבד ההרחקות ממכשול שנמצא בהם, יש 'תוספת הידור' שכשרים גם לפי כמה מגדולי הפוסקים שעד היום לא עלה בידינו לצאת ידי שיטתם, ובס"ד גם ללא תוספת ממוץ.⁴

עם גמר עריכת הקונטרס נתבשרנו כי האחראים בחבורה על פרשיות הסת"ם זכו לאחר יגיעה רבה לברך על המוגמר להביא לפני בני התורה קלף - חבורה, ודיו חבורה. קלף מהודר בתכלית ההידור בתוספת מעלות גדולות בהלכה, הנעשה ע"י אומן מומחה בעשיית הקלף, תחת השגחה צמודה של רבני הבד"ץ בכל שלבי העשייה. נדבכים אלו משלימים את המהפך שחולל 'הדרת קודש' בקרב בני התורה בכל הנוגע לרמת כשרות והידור בעולם הסת"ם (הרחבה בנושא זה יובא בקרוב בס"ד).

והננו בתפילה לבורא עולמים, שיצליח דרכינו במלאכת שמים זו ולא ניכשל לעולם ועד.

3 ומטעם זה הנחיית רבני הבד"ץ שאין להתעסק כלל עם 'החלפת תפילין', דח"ו אין להוציא לעז או חשש פסול כל דהו על הבתים 'עם הקפלים', וכנ"ל.

4 והרי מי שרכש אתרוג כשר להלכה לכתחילה, פשוט שאין צריך להחליף אתרוגו לאתרוג כשר לפי עוד דעות. אך גם ודאי שאם יניחו לכל אחד מבני התורה המדקדקים במצוות אתרוג כשר לכתחילה, ולצידו אתרוג שלפי כמה פוסקים פסול, ודאי יקח האתרוג הכשר לכל הדעות (גם אם דעות אלו לא נפסקו להלכה. וק"ו בעניננו שגם המקילים נקטו שראוי לצאת ידי המחמירים כדלהלן). וכן נהגו בעצמם גדולי ישראל זצ"ל בעת החלפת 'תפילין הדקות' ל'תפילין הגסות' אף שודאי לא היה 'פסול' בבתיים ה'דקות'. וכן נשאל מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א בזה"ל: העולם אומר שאם הרב החליף את התפילין שלו לתפילין בלי קפלים, אם כן מי שקונה חדש ראוי שיקנה את זה? והשיב בזה"ל: נכון, יש בתפילין אלו מעלה בהלכה. (עכ"ל תשובתו לשואל מתוך סרט הקלטה).

פירוט (חלקי) של הידורים וחומרות הנחלים בעשיית התפילין בחבורת 'הדרת קודש'

א. עיבוד העורות.

א. משתמשים אך ורק בעורות קפואים (מתוקים) לא מלוחים.

בגמ' שבת עה: ודף עט: מבואר דמליחת העור הרי הוא בכלל עיבודו, וכ"כ הרמב"ם פ"א משבת ה"ה שהמליחה מין עיבוד הוא עכ"ל, וכ"מ בפ"א מתפילין ה"ו עיי"ש. וממילא צריך לעשותו לשמה, ככל שאר עיבוד העור דבעי לשמה. ועיין חזו"א סי' ו' סק"א דאם מלח שלא לשמה אפשר דאין לו תקנה וכו' עיי"ש [דלענין רצועות הוא לעיכובא]. ולכן מקפידים להשתמש בעורות שלא נמלחו שלא יהיה בזה חשש שלא לשמה.

תהליך ההשגחה - יום או יומיים קודם העיבוד [תלוי במזג האויר] מגיע המשגיח לבית המלאכה לבדוק את האריזות המשלוחים המגיעים מחו"ל [להלן סעיף ב'], לאחר מכן פורקים את הארגזים ושוטחים את העורות להפשרה, כשהם ראויים להתחיל את העיבוד מגיע שוב המשגיח ומוודא שאכן הן העורות שהופשרו, ומאשר את פעולת העיבוד [מפורט להלן].

ב. עורות יבוא חו"ל ללא חשש בכורות וללא חשש מין בהמות שאינן טהורות.

עורות הבתים נעשים רק מעורות חו"ל, מלבד מה שעדיפים ומשובחים מבחינת הטיב והחוזק מאשר עורות מהארץ, [יש להם שטחי מרעה גדולים וטבעיים] עוד זאת מבחינת הלכה עדיף עורות מחו"ל, שאין בהם חשש בכורות, רובם מנכרים או עכ"פ שותפות של נכרי.⁵

בעת הזמנת המשלוח של העורות שלנו, נמצא במשחטה בחו"ל יהודי יר"ש ונאמן, המפקח שאכן יהיו העורות מבהמות טהורות, [אף שאי"צ לחשוש שמא נתערב מין בהמה טמאה מצד חוקי הממשלה שם שמקפידים על כך, מלבד זאת אמר לנו "הבתים מאכער" הותיק ומומחה לרבים הר"ר שאול יעקב כהן מירושלים עיה"ק, שלא שייך בשום אופן לעבד ולעשות בתי תפילין מעור בהמה טמאה כמו חמור וכד', ועוד זאת כשהעור מגיע בשלמותו מהאף והלחיים עד העורף ניכר בבירור שעור שור הוא, בבית המלאכה יודעים אף להבדיל בין עור שור לעור פרה שממנה ג"כ לא מייצרים בתי תפילין]. כאן בבית המלאכה בודק המשגיח את תעודות המשלוח לוודא שלא הגיעו עורות נוספים ממקומות אחרים.

5 בעור בהמת בכור ישנם חששות שונים כפי שיפורט, ואין ראוי לעשות מהם תפילין. החששות הן: א. אסורין בהנאה, ואף דמצוות לאו להנות ניתנו, מ"מ לכתחילה אסור לעשות מהן מצוה דמשתרשי ליה ממון, שו"ת יהודה יעלה יו"ד סי' פ'. ב. מצוה לקוברן, שו"ת מנח"י ח"י סי' ה'. ג. י"א שצריך שיהא מן המותר בפין ממש, עיי' בכור שור שבת דף קח. הו"ד בשע"ת סי' לב' ס"ק טז, וכ"מ בתיקון תפילין עמ' מ' לענין להשחיר בצבע של גוי עיי"ש. ד. אין מועיל בהם עיבוד לשמה דיש חסרון בבעלות עיי' שו"ת עונג יו"ט סי' צה'. ה. בספר סת"ם כהלכתן פרק כ' דן לאסור משום שאין קדושת תפילין חלה על קדושת בכור, ובכל זה אפילו אחר שנעשה בעל מום אם לאחר שחיתו ימצא טריפה לא הותר בהנאה, עיי' שו"ע יו"ד סי' שז' סעיף ב'.

ג. העיבוד כולו עבודת יד ללא כח חשמל, גם עירבוב העורות עם הסיד נעשה ביד בלבד עיי' יהודי יר"ש, לשמה. כולל שרייתן ושטיפתן במים קודם העיבוד.

שיטת הרמב"ם (פ"ג מתפילין) שעור הבתים אין צריך עיבוד כלל וממילא דאי"צ לשמה.⁶ ועיין ביה"ל סי' לב' סעיף לז' ד"ה היכא דאפשר וכו' בשיטת רש"י, וע"ע קסה"ס חקירה א' אות כה' בשיטת הרי"ף, וערוה"ש סי' לב' סו"ס סז'. ומאידך דעת הרא"ש סמ"ג ותרומה ועוד דבעי לשמה.

להלכה פסק בשו"ע סי' לב' סל"ז וז"ל צריך שיהיה מעובד לשמו היכא דאפשר.

מקור דין זה דעיבוד בתים לשמה, במנחות דף מב' ב' טלה עליהם עור בהמה טהורה כשרות אע"פ שלא עיבדו לשמה, רשב"ג אומר אף עור בהמה טהורה פסולות עד שיעבדנו לשמן, ונחלקו הראשונים אי הלכה כת"ק או כרשב"ג, רש"י ס"ל דהלכה כת"ק דלא בעי לשמה, והתוס' וכן הרא"ש בהל' ס"ת סי' ג' ס"ל דהלכה כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה, עיין ב"י סעיף ח' וסעיף לז'.

והכרעת השו"ע דהיכא דאפשר צריך לעשותו לשמה, אך במקום דלא אפשר, סומכים ע"ד הרמב"ם וסיעתו דלא בעי לשמה, ועי' מ"ב שם ס"ק קעא' וביה"ל שם לענין ברכה.

להאמור צריך שהעובדים יהיו יר"ש היודעים ענין לשמה, תוך כדי פיקוח שאכן הם אומרים "לשם קדושת תפילין" וכמו"כ כל הפעולות כולל עירבוב העורות עם הסיד, [פעולה הנדרשת בכל כמה ימים כדי שלא ישקע הסיד למטה] יעשה לשמה. ולכן נועל המשגיח את החבית כדי שלא יוכלו בתוך כדי כך להמשיך את סיבוב החבית עיי' כח חשמל או בידי העובדים בלא כונה לשמה.

מאחר והשרייה במים גורמת לריכוך העור, דנו הפוסקים האם נחשב כחלק מתחילת העיבוד ונצרך לשמה, עיין משנ"ב סי' לב' ס"ק כה' מש"כ בשם נוב"ת יו"ד קעה', וחזו"א סי' ד' ס"ק יא'.

ובקסת הסופר סי' ב' סעי' ב' לשכ"ה ס"ק ו' החמיר בזה ע"פ הברוך שאמר, והביא כן בשם עטרת זקנים, וכ"כ במלאכ"ש כלל ג' סעיף א'. וכן נהוג אצלנו להחמיר לעשותו לשמה.⁷

אחרי שהעורות נטבילים אחד אחד בתוך סיד עיי' יהודי יר"ש ומוכנסים לחבית עם הסיד עליהם [מקפידים להכניס העורות לתוך הסיד אחד אחד ולא שימלאו הסיד עליהם ויפתחו את הברז דנחסר בזה עבודת יד]⁸ נועל המשגיח את מנוע החבית כדי שלא יפעילו בכח החשמל, המפתח רק בידי המשגיח, מדי כמה ימים מסובבים את החבית ידנית.

כעבור שבוע לערך, שיעור זמן שראוי השיער לינשור הרי זה גמר העיבוד, המשגיח פותח

6 עיין רבינו מנוח שנקט בשיטת הרמב"ם דאף דאין צריך עיבוד, אם נעשה עיבוד צריך לשמה, וא"כ אנו שמעבדים העור לצאת ידי שיטת הראשונים שמצריכים עיבוד א"כ גם לשיטת הרמב"ם צריך לשמה.

7 והנה מדברי המ"ב שם מבואר דצריך שבתחילת העיבוד יאמר שמעבדו לשמה ולא קודם לכן, ולפ"ז נמצא שאף שאמר בשעת הכנסתן למים שעושה לשמה, מ"מ צריך שיאמר שוב לשמה בעת הכנסתן לסיד שהוא עיקר העיבוד.

8 כלומר באופן זה שמכניס תחילה העורות ואח"כ משליך עליהם את הסיד ופותח את ברז המים כדי להשרותן בהם, נמצא שהעורות נישרים מאלהן במים הבאים מכח שני, ולא מכח ישיר של האדם וחסר בלשמה.

את החבית, ושוב עובר תהליך שטיפה.

העיבוד נעשה בסיד ומים ללא חומרים כימיים נוספים. לפני שהעור מוכנס לסיד מושרה העור בחומר הנקרא צ'רצ'יק כפי שהוכח מדעית אין בו משום עיבוד וריכוך כלל, פעולתו אך ורק להסיר את השיער. הסרת השיער אין צריך לשמה, וכמו שכתב בחזו"א או"ח סי' ו' ס"ק יא'. מ"מ הוראת רבני הבד"ץ שליט"א להחמיר ולעשותו באופן ידני לשמה, וכן הוראת הבד"ץ שע"י העדה החרדית.

בכל שלבי עשיית העיבוד, רחיצתן והדחתן, והכנסתן לסיד וכו', נוכח המשגיח ומפקח שהכל יהיה נעשה לשמה, [ראה ביה"ל סי' לג' ס"ד ד"ה אבל] וכן עשיית בליטות הבתים (בולקעס). כל זה נעשה ע"י פעולת גברא יהודי יר"ש, ללא חשמל כלל.

המשגיח מפקח שהעובדים יאמרו בפיהם כל מה שאני עושה היום בעסק העורות הריני עושה לשם קדושת תפילין,

מצוי שהפעלים מתחלפים בעבודתם, וצריך משנה זהירות שכולם יאמרו כן, [בכה"ג לא שייך הכלל כל העושה על דעת ראשונה הוא עושה כמבואר בביה"ל סי' יא' ס"ב ד"ה לשמן]

וכבר הזהיר על כך מרן הגרי"ז זצ"ל במכתבו הנ"ל וכתב בתו"ד אבל אם הגמר נעשה ע"י איש אחר צריך שיאמר גם הוא שהוא מעבד לשם סת"ם ולא סגי באמירתו של ראשון ובווענגראווא [בית עיבוד העורות] מי יודע כמה ידים ממשמשין בהן בהעורות במשך זמן עיבודן וכו' עכ"ד.

כאמור כל עבודת העיבוד מקפידים לעשות ע"י יהודים יר"ש שותו"מ שיודעים ענין מחשבת לשמה. וזאת כאשר המשגיח נוכח במקום ומוודא זאת.

פיקוח מיוחד לבל יתחלפו בעורות אחרים. [וזאת ע"י סימון מיוחד וכו'].

לאחר העיבוד המשגיח בודק כל עור ועור לוודא שאין בו נקב [בהמשך שלבי עשיית הבית שוב בודקן כי לפעמים מרוב לחץ הפרעס וכדו' נעשה בהם נקב, ראה בהמשך].

ד. עיבוד העורות לשמה עם תנאי או בלי תנאי?

ענין זה נידון באריכות בספרי הפוסקים ואין כאן מקומו להאריך, אך נציין שרשי הדברים בקצרה.

כתב הרמ"א סי' מב' ס"ג וקלף המעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול דהזמנה כי האי גוונא לגוף הקדושה מילתא היא והיינו שא"א להוציאם לחולין וטעונים גניזה.

המציאות בימינו שמעבדים כמויות גדולות של עורות וקשה מאד לזהר בגניזתם, ולכן עושים תנאי המובא במ"ב סי' לב' ס"ק כו' אני נותן עורות אלו לתוך הסיד לשם קדושת ס"ת [במקרה שלפנינו לשם קדושת תפילין] ואני מתנה לכשארצה שאוכל לשנותו לכל דבר.

הסכמת רוב הפוסקים דמהני תנאי זה לענין שאין צורך לגנוז השאריות, וכן מורה ובא מרן הגריש"א (שליט"א) [זצוק"ל].

אמנם יעוי' באריכות בשו"ת עונג יו"ט סי' ה', שו"ת עבודת הגרשוני סי' סה', שו"ת רעק"א

סי' ב' ג' חקירות לשכ"ה סי' א' אות לח', ועוד, שמפקקין אי מועיל תנאי לחלות לשמה, וכן אי מהני התנאי להוציאן לחולין. וע"ע שו"ת חת"ס ח"ו סי' לא', שו"ת כת"ס סי' יא'.

ולכן בודאי באופן ששייך לזהר בגניזתן עדיף לעשות עיבוד לשמה ללא תנאי וכמ"ש מרן הגרי"ז [כתבים עמ"ס סוטה בסוה"ס סי' סו' - הוצאת מישור] אך אם יוכל להמצא שיעבדו את העור לשם קדושת תפילין בלבד אזי מה טוב, עכ"ל.

ואכן בתחילת דרכינו ראשיתך היה מצער, היה באפשרותנו לגנוז השאריות, כי לא היתה כמות גדולה והיינו עושים עיבוד ללא תנאי,

וכאשר נתקיים בנו ואחריתך ישגה מאד בעז"ה, ושוב אין באפשרותנו לגנוז השאריות, ניתנה הוראה ע"י הגאב"ד שליט"א לעשותו עם תנאי [אגב מפי העושה בתים הותיק ומומחה לרבים הר"ר שאול יעקב כהן מירושלם עיה"ק, שמענו שהוא נוהג לעשות העיבוד ללא תנאי עפ"י הוראת הגרי"י פישר והגר"מ ברנדסופר זצ"ל והם אמרו לו שהשיריים אינן טעונין גניזה ואכמ"ל, יעוי' בדבריהם, שו"ת אבן ישראל ח"ח סי' ו', ושו"ת קנה בושם ח"א סי' ה'].

ב. עשיית הבתים.

אחרי גמר העיבוד, חיתוך העורות לפי צורתן ומדתן, מיונם לצורך ראש או יד, וכו', מתחיל שלב ראשון של עשיית בליטות הבתים [בולקעס].

את הבליטות עושים במקום מרוחק, כך שיש צורך לפקח שלא נתחלפו העורות בשל אחרים. ולכן מקפידים אצלינו שלא יוכנסו לשטח עורות משל אחרים כלל למשך כל זמן עשיית הבולקעס כך שמעיקרא אין חשש שמא הוחלפו. בקו יצור שלנו בבית המלאכה "עטרת תפילין" - חיפה מגיעים העורות מסומנים בפמלובא מיוחדת עם סימון מיוחד שלא יתחלפו באחרים.

המשגיח מפקח שהעוסקים - כולם שומרי תורה ומצוות יראים ושלמים - יאמרו לשם קדושת תפילין טרם כל עשייה ועסק בעבודות הבתים, כאמור הכל נעשה עבודת יד ללא כח חשמל כלל.

לאחר עשיית הבולקעס בדיקה חוזרת שלא נעשו נקבים.

א. לשמה.

הידור מיוחד הונהג בתפילין חבורת "הדרת קודש" עפ"י הוראת הגאב"ד שליט"א, מלבד מה שהעוסקים במלאכה אומרים בתחילת היום כל מה שאני עושה היום בעשיית תפילין אני עושה לשם קדושת תפילין, עוד זאת עומדים אנו על כך שלאחר כל הפסקה אפילו היא קצרה, או כל הפסק שיחה, אכילה וכד' לחזור ולומר שוב לשם קדושת תפילין, וכן בכל שלב של עשיית התפילין לחזור שוב ולומר לשם קדושת תפילין.

ב. ריבוע הבתים - הריבוע נעשה בכח גברא בלבד ללא עזרת חשמל כלל.

הריבוע נעשה ע"י פרע"ס הידוראלי הפועל ע"י לחץ שמן. לפי הוראת מרן הגריש"א (שליט"א) [זצוק"ל] וכן דעת יבדלח"א מרן בעל שבט הלוי וכן מורים בד"ץ העדה החרדית,

ה"ז כח גברא ממש כיון שהלחץ ע"י פעולת האדם הלוחץ את ידית הפרע"ס, כשלוחץ כלפי מטה מופעל לחץ כביר [לערך 10 טון] על העור ועי"ז נעשה צורת ריבוע.

לאחר שהבית קיבל את צורתו, צריכים להחליק וליישר היטב את הריבוע ולחתוך חלקי עור מיותרים, הפעולה נעשית ע"י שיוף וכירסום הבית כדי שיגיע למדה אחידה ושוה, עושים זאת בצורה סיבובית, יש העושים בחשמל, ויש העושים ברגל בעזרת גלגל תנופה שפועל כך שגם לאחר הפסקת הלחיצה ברגל הגלגל ממשיך להסתובב מעצמו מכח התנופה, אצלינו עושים זאת ברגל, אך הוא מתוכנן בצורה מיוחדת כך שמיד שמסיר את הרגל מהדוושה, הגלגל מפסיק לנוע, נמצא שהריבוע נעשה מכוחו ממש . [במכונה שהגלגל ממשיך להסתובב כמה שניות לבד, מכח ההפעלה, יתכן שנחשב כח כחון].

ג. מלאכת מילוי שקעים וכדו' אינו שייך בבתי התפילין ללא קפלים

מדינא כל שקע או חתך וכדו' שנוצר בבית מחמת פעולת שונות שנעשות בו, אין ממלאים בדבק או עור טחון, מכיון שהבית צריך להיות מעור אחד, ואף מדבק העשוי מעור בהמה אין ממלאים בו (עיין שו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' א' ושו"ת שבט הלוי ח"ג סי' ב' וראה ביה"ל סי' לב' סל"ח סוד"ה יעשה ומ"ב סי' לג' סק"ד). ובבתים עם קפלים המילוי היה נעשה בשיטת "חיתוך וצימצום" ע"י חיתוכים קטנים ודחיסת העור בזירות רבה ובנקב גדול ממלאים עור ע"י הרטבה. הכל תחת פיקוח צמוד של המשגיח בכל זמן המילוי שאינו דוחס מעבר לשיעור הפוסל.

בס"ד מעת שבת התפילין הנעשים בחבורה הינם מ"עטרת תפילין" בתים' ללא קפלים, מלאכה זו אינה קיימת, שמאחר שאין בהם קיפולים לא נוצרים בהם כמעט שקעים או סדקים בעובי התיתורא, כך שאין צריכים להיכנס למלאכת החיתוכים והרטבת העור, ואין שום מילוי דבק או עור טחון בבתים.

למעשה זהו אחד מהמעלות החשובות בתפילין אלו, שהם עור אחד ממש, וכן הריבוע מהעור עצמו ממש ללא תוספות. ואין אנו צריכים להסתמך על השיטות הסוברות דבק חיבור, ראה ביה"ל הנ"ל, וראה עוד קסה"ס סי' כא' ס"ה ומשנה"ס ס"ק טז' בשם המלאכ"ש כלל יח' סעיף ג' ושעה"צ שם ס"ק לז' בשם הפמ"ג ס"ק נה'.

ד. מדידת הריבוע בכלי מדידה (קליבר).

מקור דין ריבוע התפילין מנחות לה. תנא תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני, אמר רב פפא בתפרן ובאלכסון.

ומצינו ג' שיטות ראשונים בפירושא בהך שמעתתא.

א'. שיטת רש"י שם, וכן הבינו בדבריו המרדכי והרא"ש שם, דדין ריבוע לא נצרך אלא בבתים והתיתורא אבל לא בתפירות, ומה דאמר ר' פפא ובתפרן, היינו שיזהר שלא למשוך חוט התפירה יותר מדאי שע"ז יתקלקל ריבוע הבית [ראה להלן פ"ו ס"ב].

ב'. שיטת התוס' שם ד"ה תפילין, ברוך שאמר הגהה כט', או"ז, ארחות חיים הל' תפילין סי'

9 עוד בענין מילוי נקבים ושקיעות בדבק או עור טחון, ראה מ"ב שם ס"ק קעח', שו"ת נוב"ק סי' א', חיי אדם כלל יד ס"ב, וע"ע שו"ת מנח"י ח"ו ס"א, ח"ז ס"א, שבה"ל ח"ג סי' ב'.

כו', כל בו סי' כא', דדין ריבוע הוא בתפירות, וכפשטות מימרא דר' פפא.

ג. שיטת רוב ראשונים, דצריך ריבוע בשלשתו, בית, תיתורא, תפירות. וכ"ה ברא"ש הלך"ט סי' ט', מרדכי, תרומה, נימקו"י ועוד, וכ"פ בשו"ע סי' לב' סעיף לט', ועי' ביה"ל שם ד"ה שיהא, וד"ה בתפרן.

מדידות הריבוע צריך להיות אורך ורוחב וב' האלכסונים. הריבוע נצרך לא רק בזווית הבית אלא בכל משך גובה דפנות התפילין, וכמ"ש במ"ב ס"ק קעח', וביה"ל ד"ה נתקלקל. וכ"ה בגר"ז סעיף נט'.

ריבוע שנעשה מתחילתו כדין ואח"כ נתקלקל הריבוע שיעור פסלותו הוא מעט יותר מחגירת צפורן [ראה ביה"ל סי' לב' סל"ט ד"ה נתקלקל ומ"ב ס"ק קעט'].

אולם בתחילת עשייתו צריך להקפיד על ריבוע מצומצם עד כמה שאפשר לדייק, ולא סומכים על כך שנראה ריבוע למראית העיניים.

והן אמנם יש המקילים דסגי לפי מראית העין (ראה ארחות רבינו ח"א עמ' לב' בשם החזו"א והקה"י, ועי' חזו"א סי' קלח' סק"ד), וידוע בשם מרן הגרי"ז זצ"ל שהיה מדקדק בתחילת עשייתו שיהיה בתכלית הריבוע לפי מדידה בכלי (קליבר). בתפילין שבהשגחתו מקפידים על מדידת הריבוע בדקדוק מירבי¹¹ עד כמה שניתן.¹²

כל זה אמור גם לענין הריבוע בתיתורא והתפירות.

ה. ריבוע הבית כנגד ריבוע התיתורא וכו'.

בספר עמק ברכה (סי' כו') הביא בשם החזו"א שזויות ריבוע הבית יהיו מכוונים כנגד זויות של ריבוע התיתורא והתפירות וכן הבית יהיה באמצע התיתורא ולא קרוב יותר לצד אחר, (וע"ע ספר ארחות רבינו ח"א סי' לג').

המשגיח בודק היטב את ריבוע -אורך רוחב אלכסון- של הבית, של התיתורא ושל התפירות, קפידא מיוחדת שיהא ריבוע מדוייק עד כמה שניתן לעשותו מרובע.

מדת הבית אצבעיים על אצבעיים כדעת הגאונים הובא במ"ב (סי' לב' ס"ק קפט'). שיעור אצבעיים לפי שיעור החזו"א כ- 50 מ"מ, בדרך כלל עושים 50 מ"מ [טוב שלא לצמצם כי לפעמים נדרש לשייף ולגרר הבית כדי לתקנו וכד']. מצוי בנערים צעירים שהיד קצרה

10 לענין ריבוע בגג הבית יל"ע אי מעכב הריבוע, שדין ריבוע בתפילין ילפינן מריבוע מזבח, ובמזבח גופיה לא ברור אי מעכב הריבוע בגגו, ועי' ספר מנחת יהודה וירושלים סי' א' אות ג'.

ולענין ריבוע התיתורא אי העיקר התיתורא התחתונה או אף העליונה, ראה מ"ב ס"ק קעז' ושעה"צ ס"ק קפא' ועיקר התיתורא היא התחתונה דעשויה לכסות פי הבתים [ובזמן הראשונים לא עשו תיתורא עליונה כלל. וע"ע שו"ת מנח"י ח"ו סוס"י א'].

11 אופן המדידה מבואר במ"ב ס"ק קעה' עיי"ש, וכל שיש לו באלכסון ב' חומשים יותר משיעור ארכו ורחבו ה"ז מרובע, ומבואר באחרונים עפ"י התוס' סוכה ח. ד"ה כל, שבהפרש של אחוז אחד בין האורך לרוחב נחשב ריבוע גמור. ולפ"ז כהיום שנהוג לעשות הבתים אורך ורוחב כ-23-43 מ"מ, הפרש של אחוז אחד הוא כ-3.0 מ"מ, ובתיתורא שהיא כ-5 ס"מ, ההפרש הוא כ-5.0 מ"מ.

12 שימת לב מיוחדת על ריבוע בין קווי השיין, מצוי שהדופן שוקעת מעט בין קווי השיין עקב משיכת העור לעשיית צורת השיין, וכן מצוי בליטות מחמת אי- שיוף בין הקווים ובולט ביחס לעור שמסביב, לא ניתן למדוד שם בכלי מדידה, דרושה אבחנת עין שהדופן עולה בריבוע שוה.

ואין מקום מרווח להניח כדן, עושים לפי הזמנה מיוחדת שיעור הגר"ח נאה 40 מ"מ [אף בבתים אלו את גובה הבית עושים כרגיל כדי שיכנסו הפרשיות בריוח]¹³.

ו. בין הבתים אין דבק כלל פרודות לגמרי.

הבית של ראש מחולק לד' בתים לצורך הכנסת ד' פרשיות, הפוסקים האריכו בענין דבק שבין הבתים אי נחשב עדיין כד' בתים או שנעשה ע"ז כבית אחד ופסול.

נצטט לפנינו לשון המ"ב (סי' לב' ס"ק קעב') צריכין שיהיו הד' בתים פרודות זה מזה ולא יהיו מדובקין ולא כמו שעושים הסופרים

שמדבקין ע"י דבק ... ובאמת טוב הוא שאפילו העושים מעור אחד ממש יהיו תפיליהן פרודות דשמא הדיבוק חיבור וכן התפילין של הגר"א היו פרודות. עכ"ל. ועי' ביה"ל סעיף מ' ד"ה חריץ.

בתפילין שביצור שלנו מונח דגש חזק על ענין פרודות לגמרי המשגיח מעביר סכין [מיוחד] בין הבתים לוודא שאין דבק כלל בין הבתים, במיוחד אחרי שהיה מונח בתוך הפרע"ס, יש לחשוש כי מחמת הלחץ עלה מעט דבק למעלה בין הבתים ולכן מעביר שוב טס בין הבתים לוודא שהם פרודות לגמרי.

יתירה מכך, בזמן צביעת הבתים מצוי שהצבע מחלחל בין הבתים וגורם לדיבוקן, אי לכך מעביר הצובע שוב טס מיוחד בין הבתים כל זמן הצביעה כדי שלא יודבקו, כך שניתן לומר בהחלט שהבתים פרודות לגמרי.

בתפילין המיוצרים ב"עטרת תפילין" אין צורך בזה, מאחר והצביעה נעשית בשיטה מיוחדת, כך שהצבע אינו חודר לחריץ ולא קיים חשש דיבוק.

[אגב - מסיבה זו ומטעמים נוספים חבורת מהדרין סת"ם אינו נותן אישור על הבתים שנלקחו לפני הצביעה, האישור ניתן רק לאחר שלב הגימור הסופי לוודא שאכן הכל נעשה כדן. ראה בהמשך הידורים נוספים בשלב הצביעה].

ז. החריצים מגיעים עד התפר חריצים אמיתיים.

להבנת הלכה זו נקדים את הגמ' מנחות (לד'): ואם אין חריצן ניכר פסולות ופרש"י החריץ שבין כל בית ובית אם אינו ניכר מבחוץ פסולין.

עוד שם (לה.). וצריך שיגיע החריץ למקום התפר רב דימי מנהרדעא אמר כיון דמנכר לא צריך.¹⁴

¹³ בענין גובה הבתים אם צריך להיות שוה לאורך ולרוחב, הנה ברמ"א סי' לב' סעיף לט' כתב דאין להקפיד ע"ז, אולם בדרכי משה הוכיח מלשון הרמב"ם דמצוה מן המובחר להשוות גובה הבתים לאורך ולרוחב וסיים דלא ראה נוהגים כן, וברבינו מנוח כתב דמה שכתב הרמב"ם דאין קפידא בגובהן היינו דוקא בזמן העשיה, אבל לאחר העשיה צריך שיהיה גובהן שוה לאורך ולרוחב, ועי' שו"ת דברי יציב להגאב"ד דצאנז או"ח ח"א סי' כב.

ולמעשה בזמנינו קשה לעשות גובה בית של יד כארכו ורחבו כי לא יהיה ניתן להכניס כל גובה הפרשיות לחלל הבית, ולכן עושים אותו גבוה יותר.

¹⁴ ועיין שם ברש"י לד: ד"ה ואם וז"ל החריץ שבין כל בית ובית אם אינו ניכר מבחוץ פסולה, והו"ד במ"ב ס"ק קפז, ועי' שו"ת חת"ס סי' ה' בביאור דברי רש"י, וכ"כ הגימור"ק הל"ק ז. והרא"ש שם סי' ב' וז"ל

בשו"ע (סי' לב' סעיף מ') נפסק חריץ שבין בית לבית צריך שיגיע עד התפר ואם לא הגיע כשרה והוא שיהיה ניכר החריץ כדי שיהיה ד' ראשיה ניכרין לכל. ע"כ.

ובמ"ב (ס"ק קפח') ניכר החריץ אבל שריטה או רשימה בעלמא לא מהני כלל כי עכ"פ צריך הבדל מעט בין הבתים שיהיו החריצין ניכרים ממש וכן הח"א מיאן במעשה הסופרים ... רק שעושים רושם בהגלאנץ' ... ורושמי' בו חריצין בסכין שתהיה נראית כארבעה בתים דפסול, עכ"ל.

כמעט ניתן לומר שלשם מטרה זו הוקם תפילין חבורה - "הדרת קודש" לזכות את ישראל בתפילין כשרים ומהודרים שלא יהיו בגדר קרקפתא דלא מנח תפילין ח"ו, וד"ל.

ב"ה זכינו לתיקון גדול בנושא זה. המשגיח בודק באופן יסודי לוודא שהחריצים אמיתיים ולא מזוייפים.

וכתב מורנו הגאב"ד שליט"א יש לזהר בזה מאד כי אצל רבים אחר הצביעה אין ניכרים החריצים ומשום כך נעשים החריצים החיצוניים שלא כנגד החריצים הפנימיים והתפילין בחשש פסול וכו'. (למען פארך עמ' מא').

בתפילין שבהשגחתנו שמים דגש מיוחד על הפרדת הבתים בשעת הצביעה כדי שלא ישתנה מקום החריץ.

כאמור ב"עטרת תפילין" זכינו בס"ד גם לצביעה מהודרת באופן שאין החריצים נסתמים כלל בזמן הצביעה ע"י הצבע, כך שבית שחריציו נבדקו קודם הצביעה, לא שייך שיהיו מזוייפים ע"י הצביעה.

לפי הוראת מרן הגריש"א (שליט"א) [זצוק"ל] אין הבדל כלל במדת המרחק בין החריץ האמיתי למזוייף, ואפילו כל שהוא פוסל. ולכן דרוש שימת לב ודקדוק הדוק שהחריץ יעשה כדת וכדין.

ישנם בתים מאכער ש"מקפידים" על נוי הבית לקיים מה שכתב הרמ"א (סי' לב' סעיף לט') ויעשה כל הד' בתים בשווה שלא יהא אחד גדול מחבירו כלומר שהבתים יהיו שווים בעוביין. ומכיון שקורה לפעמים שאין הבתים שווים בעוביין או שאינם ישרים, וכדי לייפות את הבית מסיטים מעט את החריץ האמיתי. ופוסלים בזה את הבית!!! העיקר שהקונה יהיה מרוצה שקיבל בית נאה ויפה!!!

ברור שעל פי הלכה אין לעשות כן, אלא צריך להשאירו כך [או לתקנו ע"י מומחה], ובשום אופן לא לזייף את החריצים.¹⁵

לדעת מרן הגריש"א (שליט"א) [זצוק"ל] ענין זה שכתב הרמ"א שיהיו הבתים שווים הוא רק ענין נוי לתפילין ולא ענין של לכתחילה ובדיעבד, והתפילין מהודרות גם אם אינם שווים כ"כ. [ומש"כ המ"ב ס"ק קפב' ובדיעבד אפילו אחד רחב מחבירו כשר, משמע שהוא

שיהא החריץ שבין בית לבית ניכר מבחוץ.

¹⁵ יש להקפיד להשאיר את החריץ האמיתי עד למטה ממש, למרות שלפעמים החריץ למטה מתעקם קצת ואינו נוי לתפילין, [ישנם אופנים ושיטות כיצד לתקן שיהיה ישר מבלי לזייף את החריץ, כפי שנהוג אצל עושי הבתים להרחיב את החריץ ולהשוותו ביושר] ועכ"פ צריך לזהר בזה, כי לכתחילה בעיני שיגיע החריץ עד התפר.

רק בדיעבד, ע"י מש"כ בס' משנת הסופר סי' כא' ביאור סופר ד"ה בשוה וע"ע שו"ת מנחת יהודה וירושלים להגאב"ד דצאנז זצ"ל סי' א'.

ח. מחיצות הבתים שלימות ומגיעות עד התיתורא.

המחיצות צריכות להגיע לכתחילה עד התפר, כלומר עד תחילת התיתורא העליונה. וכמ"ש בשו"ת רמ"ע מפאנו סי' לח', ט"ז סי' לב' סוס"ק לב' עפ"י מה דאיתא במנחות לה. וצריך שיגיע החרץ עד התפר ופירשו דהכוונה גם על המחיצות.

מ"מ עדיף שהמחיצות יגיעו עד לתחתית התיתורא העליונה, שאם יארע שהפרשיות יפלו אל חלל עובי התיתורא העליונה [דבר נדיר] באופן זה אם המחיצה לא תגיע עד למטה נמצא שאין המחיצות מפרדות בין הפרשיות, התפילין יהיו כשרות רק בדיעבד, מפני שלכתחילה צריך שהמחיצות יפרידו בין הפרשיות עד למטה. וכמ"ש בשל"ה ריש מסכת חולין ד"ש למחות באלו העושים פרשיות גדולות באופן שאינם מונחות כולם בבתים אלא מקצתן מונחות בגובה התיתורא.¹⁶

ג. עשיית השי"ן.

דומה שהחלק הקשה והמסובך ביותר בעשיית הבתים הוא עשיית השי"ן כהלכתו. דרושה מיומנות מיוחדת, מקצועיות ונסיון רב בתוספת מרובה של יראת שמים לבל יהא השי"ן עשוי כולו או חלקו חק תוכות, וזהו בעצם אחד התפקידים העיקריים של המשגיח, לפקח ולעקוב היטב בכל שלבי עשיית השי"ן שיהא עשוי באופן דלכתחילה, [עלינו לציין כי אף שלדעת כמה מן הפוסקים שי"ן של תפילין כשר חק תוכות מ"מ אין אנו מצרפין זה אפילו לא לספק ספקא].

נפרט את אופן עשיית השי"ן כפי הנהוג בקו יצור שלנו בבית המלאכה "עטרת תפילין" חיפה.¹⁷ שלב ראשון, הרטבת הבית כפי שיעור הנדרש בצמצום, כי אם אינו מספיק רך, קשה להוציא השי"ן כדין, ולהיפך אם העור רטוב מדאי, אין השי"ן עומד במקומו כראוי מכיון שרגלי השי"ן נעים וזעים ממקומם בכל פעולה הנעשית בו.

אח"כ מתחיל בשלבים הבאים:

1. מתחילה מוציא שי"ן בדפוס הפרע"ס.
2. צובע מסביב, מקפיד שלא לצבוע שי"ן מושלם (שלא יהיה חשש כתב ע"ג כתב).
3. מכניס חזרה לפרע"ס ומבטלו לגמרי.
4. בודק שלא נשאר צורת שי"ן כלל.
5. מוציא ביד את השי"ן עם מברג מיוחד כפוף בראשו כדי שלא ילחץ פנימה, דוחף ישר, ומשתדל עד כמה שניתן שלא ללחוץ פנימה, ומתחיל קצת רחוק מקו וראשי

16 לפי"ז ישנו הידור נוסף בבתי התפילין של "עטרת תפילין" העשויים מעור אחד ממש, מאחר והתיתורא היא ללא קפלים, אי"ל דכולה דין בית עליה, וממילא לא איכפת לן שהפרשיות יצאו בעובי התיתורא, מפני ששם בית עליה, ואין חילוק בין של יד לשל ראש.

17 ישנה שיטה נוספת הנעשית ע"י דקירת מחטים, שיטה זו נשללה ע"י רבני הבד"ץ מכמה סיבות וחששות שאין כאן המקום לפורטן.

- השי"ן כדי שניתן יהיה להוציא את השי"ן עד כמה שאפשר בלא ללחוץ פנימה.
6. לאחר שגמר להוציא עם מברג את כל השי"ן כדין חוזר ומבטל ביד עם המברג את חודי הראשים והירכים של השי"ן, דהיינו את הקנטים של הראשים ושל הירכים, באופן שאין צורת אות רק טשטוש בעלמא, ומכיון שנשאר גבשושית יצא השי"ן אח"כ בלא לחיצה פנימה.¹⁸
7. חוזר ומוציא ביד עם מברג כנ"ל בלי ללחוץ.
8. חוזר וצובע (צבע ביקורת) ומכניס לפרע"ס.
9. בודק אם יש שינוי בין הצבעים, היכן שיש שינוי מבטל וחוזר ומוציא.

מושב השי"ן

קיימת בעיה במושב השי"ן, וזאת כאשר בעת שיוף התיתורא והבית נוצר מצב שמושב השי"ן מתרחב למטה ומאבד את צורת האות, והרי מתנאי צורת האות שיהיה צר למטה "חד כרעא" כמבואר בשבת קד. וכשמסירים את הרוחב נעשה ממילא השי"ן ע" חק תוכות, ולכן הנהיגו הרבנים שליט"א כדלהלן:

1. לנקר במכונת כרסום בעומק 1/2 מ"מ משני צדי מושב השי"ן.
2. מסיים את המושב עד למטה.
3. שיוף התיתורא.

באופן זה נעשה הנ"ל ע"י חק יריכות כדין.¹⁹

חשוב לציין כי לצורך עשיית השי"ן אנו מעמידים [למרות ההוצאה הכספית הכרוכה בכך] אדם מיוחד יר"ש מרבים שמתמחה היטב במלאכה זו והוא אחראי על עשיית השי"ן, וכל זאת תחת פיקוחו הצמוד של המשגיח, והמעקב של הרבנים הגאונים שליט"א!!!²⁰

5. זהירות מיוחדת על שמירת השי"ן המקורי שלא יקלפו אותו בהמשך עבודות שיפוץ ויפוי הבית.

כאמור קשה לתאר בפרטות עלי גליון את כל סדר עשיית השי"ן, נגענו כאן מקופיא במקצת הדברים ותן לחכם ויחכם עוד.

18 הסבר לכל זה: כאשר הוא מבטל בתחילה את השי"ן שנעשה ע"י הפרע"ס, קיים חשש שהוצאתו אח"כ נעשית ע"י דחיפה ונעיצת המברג כלפי פנים, וזאת מפאת שאין לו "בשר" רק משטח חלק, וכדי להוציא את השי"ן בע"כ חייב להחדיר מעט את המברג פנימה ושוב להוציא את השי"ן ואז יש חשש פסול חק תוכות, ולזאת הנהיגו רבני הבד"ץ שליט"א בקו יצור שלנו, שאחרי שהוציא את השי"ן במברג, חוזר ומבטל את קו האות, כך שאין עליה צורת אות, רק בליטה המתלקטת ובולטת בשיפוע מעט בלא צורת אות, כעין גבשושית בעלמא, ואז קל יותר להוציא שוב צורת האות בלי ללחוץ כלפי פנים, ונמצא שכולו נעשה ע"י חק יריכות [אגב שיטה זו מאיטה את קצב עשיית השי"ן ומייקרת בזה את עלות הבית].

19 אמנם קיימת שיטה נוספת, לאחר גימור עשיית השי"ן מניחים מעט צמר גפן רטוב בתחתית עקב השי"ן, ועי"ז הוא מתרכך, ושוב חוזר ומתקנו. אך שיטה זו גורמת לנקבים דקים בדופן הבית וכמו"כ עלול לעוות את צורת השי"ן.

20 המשגיח עוקב אחר עשיית השי"ן שלא יפעילו שום לחץ במברג לתוך העור אלא לצדדים, דבר זה דורש הבחנה מדוקדקת בתנועות הידים, ועיון היטב בניפוח העור ובליתו ע"פ חוץ לבית, כאמור לעיל.

ד. צביעה.

חותם הכשרות המהודר של הדרת קודש אינו מסתיים בעשיית הבתים אצל עושה הבתים, ההשגחה היא עד הגימור הסופי. כי רק אז התפילין אכן הינם כשרות, באם הצביעה או הכנסת הפרשיות וכו' לא יעשו כדין, ישאר האדם המניחן בגדר קרקפתא דלא מנח תפילין ח"ו.

חותמת הכשרות מוטבעת אך ורק לאחר שהסתיים השלב הסופי המעניק לתפילין את שמם תפילין.²¹

לפנינו כמה הידורים בשלב הצביעה:

א. הצביעה נעשית בכחו ממש ללא חשש כח כחו.

רבים מן הצובעים משתמשים במתז הפועל ע"י חשמל, ויש מהדרין להשתמש במתז המופעל בכח גז, בתפילין שבהשגחתנו לא משתמשים במתז זה כלל, רק בצביעה בכחו בלבד כך שהצביעה היא פעולת גברא ממש. באופן זה גם אין חשש שנשפך צבע ממקום למקום וחסר בלשמה, וכן חסר בכח עשיית גברא.

ב. הצובע משתמש בצבע דליל [עד כמה שניתן], כמו"כ הוא ממעט בשכבות הצבע, וזאת כדי שיהא כמה שפחות ממשות בצבע מכיון שהבית החיצון צריך לראות פני האויר וכמבואר בסנהדרין (פח:).

וז"ל המ"ב סי' לב' ס"ק קפה' ובשחרות טוב יותר שיהיה בצבע שחור שאין בו ממש כלל, והתפילין יהיו שחורים רק בחזותא בעלמא וכו', עכ"ל.

ולשון הנשמת אדם (כלל יד' סק"ג) וכן אני מצווה להשחיר התפילין שלי ושל בני ביתי השומעים לדברי וכו', והרוצה לצאת ידי כל הספיקות ישחיר רק בצבע שחור כמו הצבע תפילין שלי וכל בני ביתי והם שחורים בחזותא בעלמא וכו' עכ"ל.

מעלה נוספת בצביעה בשיטה זו מאשר צביעה במתז הנ"ל [לבד מענין ה"לשמה" ופעולת גברא] שהצבע נקלט ונתפס יותר בעור ואינו מתקלף מהבית. באם הצבע עלול להתקלף שוב יש חשש פסול משום שמהוה חציצה בינו לאוויר החיצון. וכמבואר במ"ב שם.

ג. קפידא מיוחדת שלא יתז טיפות - שלא במתכווין - על הבית כי אז עלול להיות בעיה שלא לשמה.

ישנם כמה סוגי צבע שרגילים להשתמש בו לצביעה.

1. צבע שיש בו חומר הנקרא שרלק, יש בו חשש דבר היוצא מן הטמא [שנעשה משרף עצים הנאכל ע"י תולעת].

2. צבע ששחרותו מפחם. [גם בזה יש חשש שבא משריפת עצמות או שומן טמא].

3. צבע על בסיס אנילין שהוא מופק מנפט, ובו אין חשש דבר טמא, בצבע זה אנו משתמשים לצביעת הרצועות.

לפי הוראת מרן הגריש"א (שליט"א) [זצוק"ל] יש לימנע מלהשתמש בצבע שרלק גם אם הושחר כבר מקודם בצבע כשר.

ולפי הוראת מורינו הגאב"ד שליט"א גם אם השרלק שקוף יש להימנע מלהשתמש בו.

ה. הכנסת הפרשיות.

א. הפרשה כולה מונחת בפנים הבית ולא יבלוט למטה החוצה:

הפוסקים דנו האם לתיתורא העליונה יש שם בית או שאינו מכלל הבית [עיין גר"ז סי' לב' סעיף עז' ושו"ת אבנ"ז סי' יד'], לפי הצד שאינו בכלל בית יש להקפיד שלא תבלוט הפרשה לצד התיתורא, ועיין של"ה שכתב דיש למחות באלו העושים פרשיות גדולות מאד באופן שהפרשיות אינם מונחים כולה בביתם רק מקצת הפרשיות הם תוך התיתורא וכו', עכ"ל.

והנה בביתם שבהשגחתנו מקפידים שחלל הבתים יהיו מרווחים קצת כדי שיוכל להכניס את הפרשיות בריוח ולא יפסלו בעת הכנסתם לבתים מחמת הדחק והלחץ, ובאופן זה הרי יש חשש שמא יצאו מחוץ לבתים, ולכן משתמשים במטלית ארוכה קצת, ומקפלים את קצה המטלית מתחת לפרשה, כך שאין אפשרות שהפרשה יצא לצד מטה.²²

ב. לפי הוראת מורנו הגאב"ד שליט"א אין מדביקין שני חלקי התיתורא גם לא לאחר התפירות [אא"כ הלוקח דורש זאת, או בתוספת טיפות דבק בודדות שאין בכוחם להצמיד התיתורות].

[יעוי' ביה"ל סי' לב' סעיף נא', וחזו"א סי' יא' ס"ק י', וקובץ אגרות חזו"א ח"א קפט'] אך במקום שרואים שעלול להיפתח וכדו' מדביקין אחר התפירה, וכפי שהורה מרן הגריש"א (שליט"א) [זצוק"ל].

ג. כריכת השיער, כריכת הקלף הכנסת הפרשיות וכן הכנסת הרצועות נעשים לשמה כמו שכתב המ"ב סי' לג' ס"ק כג' לענין שאר הדברים המעכבים בתפילין. [למען פארך פ"ט אות נ'].

ד. בודק את הפרשיות קודם ההכנסה לבתים ומכניסם במתינות כדי שלא יוחלפו ח"ו.

כמו כן מכניס הפרשיות של 'הדרת קודש' משתדל להגיה שוב את כל הפרשיות בצורה יסודית. ואף שכל הפרשיות שנמסרים להכנסה עברו הגהת מגיה והגהת מחשב, מ"מ משתדלים כל מה דאפשר שמא אירע תקלה בהגהה. ובאמת בכמה מקרים בפרשיות שהביאו הרוכשים נמצאו נגיעות המצריכים תיקון, ובשני מקרים נמצאו הפרשיות פסולות מעיקרא ה"ו והרוכש ניצל מהנחת תפילין פסולות כל ימי חייו. (באחד נמצא 'חסרון אות' ונתברר ששכחו למסור הפרשיות להגהת מחשב. ובשני לא זיהה המחשב שינוי בצורת אות הפוסלת).

ה. הכנסת הפרשיות בנחת ובמתינות שלא ללוחצן לתוך הבתים, אם לא נכנס בקלות לא מכניסים עד לתיקון והרחבת החללים. בביתם 'עטרת תפילין' חללי הבתים מרווחים

מעיקרא באופן שרוב ככל הפרשיות המצויות נכנסים בקלות לפנים.

ו. מטלית מכסה את רוב הפרשה.

ז. מוצאים שיער שכורכים בו את פרשת והיה אם שמוע, בין את השיער שמתחת למטלית ובין את השיער שמעל המטלית.

ח. כריכת השיער ע"ג הפרשיות באופן שעומד בעצמו כמו קשר (ע"י סיבוב ותחיבה).

ט. זהירות שראשי האותיות יהיו כלפי מעלה, תחילת הפרשה לימין הקורא.

ו. תפירות.

א. חוט התפירה העובר בין הבתים יהיה מעל התיתורא ולא בתוך התיתורא.

בש"ע ס' לב' סעיף נא' ויעביר חוט התפירה בין כל בית ובית. הראשונים נחלקו האם חוט התפירה נצרך רק היכא שד' הפרשיות נכתבו על קלף אחד, או שמא אף בכתובות כדינן על ד' קלפים צריך חוט ביניהם.

להלכה נפסק שאמנם באופן זה החוט לא מעכב, מ"מ לכתחילה יש להעבירו גם באופן זה שנכתבו כדינן. והטעם לזה כתבו הראשונים כדי שיהא היכר בין הבתים, או להיכר בין החרצים [יעוין פירוט השיטות בלמען פארך להגאב"ד שליט"א עמ' נ].

לפ"ז יש הידור מיוחד שהחוט יעבור מעל גובה התיתורא באופן שיהיה ניתן לראותם מבחוץ, ובזה ניכר ההפרדה בין הבתים, ועי' שו"ת מנח"ש תנינא ס' ס', לצורך כך מכינים מראש תעלות בין הבתים ובהם מעבירים את חוט התפירה.

את כל התפירות עושים מחוט אחד, וכמ"ש הב"י בשם ריא"ס, "יב' תפירות אלו צריך שיהא כולן בחוט אחד ולא יפסק החוט, ואם נפסק פסולים" עכ"ל. ונפסק בש"ע ס' נא' ועיין בלבוש הטעם משום גוי תפילין, והב"ח כתב הטעם שאם נפסק, החוט אינו חזק ויהא נפסק עוד. ונוהגים להדר שאותו חוט ישמש להעביר גם בין הבתים, כך שהכל נעשה בחוט אחד.

ב. דקדוק מירבי על ריבוע התפירות.

מבואר במנחות לה. תפילין מרובעות הלמ"מ, אמר ר' פפא בתפרן ובאלכסון. ונחלקו שם הראשונים בפירושא דבתפרן אי צריך ריבוע בתפירות. ולדעת רוב הראשונים [וכ"ד רש"י עצמו בספר הפרדס ס' לח', ושבלי הלקט דף קצט' בשמו] הוא לעיכובא הלמ"מ,

ואדרבה ריבוע התפירות חמור יותר מריבוע הבית והתיתורא ומעכב אף בדיעבד, וכמבואר בבית"ל ס' לב' סעיף ל"ט ד"ה שיהיו, ובסי' לג' סעיף ב' ד"ה לחוש, עיי"ש.

המשגיח בודק במדידה מדויקת את אורך רוחב ואלכסון התפירות וביותר בתפירות שבזוית [ראה שו"ת שבה"ל ס' לג' ד"ה לחוש דעיקר הריבוע בתפירות הוא הזוית] בדקדוק מירבי שלא יהא חשש פסול ח"ו.

בתי התפילין 'ללא קפלים'

בתי התפילין 'ללא קפלים'

הסטוריית עשיית בתי תפילין

בכדי שנבין במה דברים אמורים, קורטוב הסטוריה בקצרה: עד לפני מאה חמישים שנה לא היו כלל תפילין מעור בהמה גסה, עד אז כל בתי התפילין היו עשויים מעור בהמה דקה - [תפילין דקות]. הסיבה הפשוטה, בכדי לייצר תפילין מעור בהמה גסה דרוש ציוד מכני כבד, כמו מכונת כבישה בלחץ של כמה טונות, דבר שלא היה קיים בדורות הללו.

חלק מהתפילין הדקות נעשה ע"י עור דק (כעין קלף) רטוב, שנמתח על תבנית בצורה של בתי התפילין עד שהתייבש, וכך נוצר צורת התפילין. **[תמונות 1-2]** וחלקם נעשו מעור יבש

שגזרו אותו בקצוותיו **[תמונה 3]** והדביקו את הדפנות לצורת ד' בתים **[תמונה 4]**. בתים אלו נקראו בתים 'פשוטות מהודרות'. [יש לציין שהרבה פוסקים סברו שבתים אלו אינם כשרות כיון שהגזירה בקצוות מבטל מהם 'דין עור אחד' ודין 'שלם' כפי שיבואר להלן בדין עור אחד].

הבתים הדקות היו חלשים יחסית, ועקב כך ריבוע התפילין היה מתקלקל מהר, וכל שפשוף קל היה יוצר חור בעור הדק, והיה צורך להחליף את התפילין כל תקופה קצרה, דבר שגרם למכשולות במצוות תפילין עקב חוסר ידיעת הפסול או מחוסר אמצעים.

לכן במהלך כל הדורות חיפשו הראשונים והאחרונים דרכים לחזק בתים אלו. הראשונים חידשו להוסיף חתיכות עור מרובעות לתיתורא בכדי לחזק הבית. בדורות המאוחרים יותר הוסיפו חתיכת עור קשה גם בתוך הבית בחלל הפרשיות וכך חיזקו את הבית בהרבה.

[תמונה מס' 5] אבל גם פתרונות אלו לא היו מושלמים כהלכה. כי הוספת חתיכת עור אינה לפי כל הדעות. והוספת עור בתוך הבתים הינה חציצה בין הפרשיות לבית. כמו"כ בעיית החורים החיצונים לא נפתרה.

חידוש ה'בתים הגסות'

לפני כמאה שבעים שנה המציא הסופר הצדיק רבי נתנאל תפלינסקי זצ"ל תפילין מעור בהמה גסה, שאותם אנו לובשים עד ימינו. בתים אלו שעשויים מעור עבה פתרו את בעיית החורים, שכן בתים אלו עמידים וחזקים לאין ערוך מהדקות. הבית והתיתורא היה מעור אחד. ולא היה חציצה בתוך חלל הבתים. לפיכך גדולי ישראל היללו ושיבחו מאוד בתים אלו ובעקבותם כל כלל ישראל עברו לבוש בתי תפילין אלו.

השינויים שנתחדשו ב'גסות' שלא היה ב'דקות'

אך עם כל זה שיטת ייצור ה'גסות' יצרה מספר שינויים שלא היו ב'דקות'.

1. חידוש החללים בין הקפלים

עקב עובי העור התיתורא העליונה עשויה מקפלים רבים [תמונה 6] שביניהם יש חלל לתוך הפרשיות [תמונה 7] וגם אחרי שד' הבתים עשויים נשאר ביניהם חלל שמוצמד ע"י לחץ ותוספת דבק, בפרט

שלושת הסדקים העבים שיש בקדימת התיתורא העליונה בין הבתים שמוכרחים להחזיקם עם תוספת דבק, ובלא ההדבקה אין כלל חיבור בין התורות. [תמונה 8]

דבר זה הוא חידוש. שהרי גם אחרי ההדבקה נקבים ההדבקה אינה מחברת. וגם אין היא שלימה. טבלא קיימת. ולחדש עסוקים בבניית התיתורא חורים כי אנו 'באמצע הדקות לא היה מעולם

להדעות שדבק 'אינו חיבור' אלו נקראים חלולים, כי וממילא יש חורים בתיתורא, (כמבואר בס' ל"ג מדין פני ולומר שכל עוד שאנו נקבים אלו אינם נקראים עשייה, מנלן? דהרי בבתי צורת עשייה כזו של תיתורא

שעומדת לבד עם חורים, ורק אח"כ אנו מוסיפים להדק אותה ולמלא את החללים עם דבק. [בפרט שגם אחרי שהקציצה שלימה, התיתורא עדיין מחוררת] ואחר שלא מצאנו מקור לזה

בשום צורת עשייה בראשונים והאחרונים מנין לנו לחדש זאת?

וע"כ שנשמכו על הדעות שדבק הוא חיבור דע"ז התיתורא נחשבת סגורה כדין. וכמו שנקטינן להלכה. אמנם כבר כתב המ"ב בס' ל"ב ס"ק קע"ב דהגם שנקטינן שדבק הוא חיבור 'ראוי ונכון' לעשות התפילין.

2. התיתורא בגסות אינה 'עור אחד לכל הדעות'

יתר על כך. בשנים האחרונות הנהיגו רוב עושי הבתים המומחים, לעשות חתך בקפלים בתיתורא בצידי הבית, בכדי להקל על מלאכת ההדבקה ובניית התיתורא. באופן שהחלק החתוך מגיע לקדמת הבית מול בני הבתים הקיצונים. [תמונות 9-10]. ולאחר מכן הם מוצמדים ע"י דבק.

חתך זה גרם שלהדעות שלתיתורא יש דין בית²³ התיתורא אינה עור אחד לפי השיטות ש'דבק אינו חיבור'. וכפי שמצאנו באחרונים שפסלו את הפשוטות המהודרות.

דע' בביה"ל בס' ל"ב סעי' ל"ח ד"ה יעשה, דהביא את דברי המחצית השקל והפמ"ג, וכן דעת הקסת הסופר והמלאכת שמים ועוד. שעצם החיתוך שנעשה בצידי העור בבתי ה'פשוטות' [ראה תמונה 3] גורם שהבית לא יהא עור אחד לפי הדעות שדבק אינו חיבור, וא"כ הכא נמי חיתוכים אלו פוגמים בעור אחד של התיתורא.

והמעין היטב בלשון המחצה"ש ובפרט במלאכת שמים בארוכה יראה שפסלו בתים אלו גם מדין 'שלם', שאינו שייך לדין עור אחד אלא דין בפנ"ע מדין 'פני טבלא קיימת' כמבואר בס' ל"ג. וכן בתים אלו אף שהבתים מחוברים זה לזה בכמה מקומות ללא הדבקה. מ"מ עצם החיתוך לצורך בניית התיתורא מבטל ממנו דין 'שלם'. שהרי בקצוותיו הוא חתוך ומודבק.

הקרעים שנוצרים בעת השיופים

וגם באותם עושי בתים שגזיהרים שלא לעשות חתך זה [מחמת חשש זה] מצוי שע"י הסיתות בין קפלי הבית או מעליו נוצר קרעים בקפלי התיתורא. ועי"ז גם מתבטל שם 'עור אחד' בתיתורא. [תמונה 11]

יש לציין שאמנם הביה"ל פליג על המחצה"ש ודעימיה, וסובר שהבתים ה'פשוטות' נחשבים כעור אחד גם אם נאמר ש'דבק אינו חיבור', כיון שהעור עצמו מחובר. ולכן

23 כדעת האבני נזר, וכמשמעות הסמ"ג וס' התרומה ועוד, ע"י מנחת יצחק ח"ו א'. ובאחרונים הוסיפו שבגסות' גם לדעת השו"ע הרב לתיתורא העליונה יש דין בית, דא"כ כיצד מתקיים מצוות תפירת הבית לתיתורא התחתונה. דבר שנפתר בדקות ע"י הכנפיים שיצאו מהקציצה עצמה מתחת לתיתורא.

מתיר גם להשלים חורים בקציצה ע"י דבק. ובענינו גם יש לצרף את הדעות ש'התיתורא אינו בית', ואת השיטות ש'דבק הוי חיבור'. מ"מ הרי דעת הנך אשלי רברבי לפסול. הרי כל מתבונן יראה שלענין מעשה נהוג עלמא להחמיר כשיטות אלו. שהרי הביה"ל הנ"ל מתיר לדעתו לסתום חורים חיצונים בקציצה ודלא כהחמצה"ש הנ"ל. וכיום כולם נוהגים להחמיר ולפסול כל חור חיצוני בקציצה ואין משלימים עם דבק כלל. הרי נמצא שאף הנוהגים כדעת המ"ב מחמירים כדעת המחצה"ש שלא להכשיר השלמת נקבים בדבק. וה"נ בענינו. [בפרט שהמ"ב לא נחית לדין 'שלם' שהוא ענין אחר כמבואר לעיל].

בבתים ללא קפלים: כיון שהתיתורא העליונה נמתחת מחתיכה אחת ללא שום חיתוך. אין שום נקב מפולש לבין הבתים. אין חיתוכים בעובי התיתורא, ולא נוצרים קרעים בעת השיוף. ונמצאו בתים אלו כשרים לכתחילה גם לדעת המחצית השקל, הפרי מגדים, קסת הסופר, ומלאכת שמים, הב"ח והחת"ס.

3. קלקול הריבוע ע"י הלשוניות

ד. בבתים עם קפלים נוצרים שני חתיכות עור כעין 'לשוניות' שיוצאים משטח התיתורא לשטח המעברתא **[תמונה 13]** חתיכות אלו אינם מעברתא כי אינם 'מקיפות הרצועה' (כלשון רש"י במנחות לה. וכל הראשונים שם) אלא עומדות בפני עצמן מעל המעברתא ומדביקים אותם למעברתא. **[תמונה 14]** ואמנם אחר ההדבקה הם

חלק מהמעברתא וממילא נחשבים שמקיפים הרצועה, אבל לדעת החת"ס והב"ח ש'דבק אינו חיבור' גם הדבקתן אינה מועילה שיהיו חלק מהמעברתא, והיות והן מחוברות לתיתורא ויוצאות משטח הריבוע א"כ התיתורא אינה מרובעת.

ואם נפשך לומר שבצד של המעברתא בכל אופן אין דין ריבוע מפני שהמעברתא עצמה יוצאת משטח התיתורא ומבטלת בין כך את הריבוע. כבר כתבו כל הראשונים שאין בכך כלום. משום שרק המעברתא שהיא הלכה למשה מסיני (שייצא עור שמקיף את הרצועה) אינה פוסלת את הריבוע וכל מה שאינו מעברתא לא הותר. ומטעם זה עושים היכר מיוחד משני צידי התיתורא כדי שיהא מרובע גם בצד זה. ואמנם לא נתבאר להדיא בפוסקים האם 'יש דין ריבוע בצד זה של התיתורא'. והיה אפשר לומר שההיכר הוא רק בכדי שנדע עד היכן ריבוע התיתורא. וכן מוטו משמיה דכמה מפוסקי זמנינו. אבל רבים נקטו (וכן נקט מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל) ועכ"פ החמירו לענין מעשה שההיכר הוא לעשות דין ריבוע גם בצד זה. וכל חלק עור שאינו שייך למעברתא פוסל את הריבוע. ומהאי טעמא נהוג עלמא שאם בולט

חתיכה כל שהוא באמצע דופן ההיכר **[תמונה 14א]** חותכים אותו משום חשש פסול ריבוע.

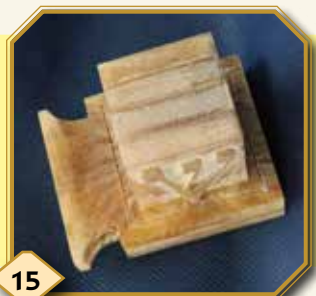
והכא נמי הלשוניות הבולטים שאינם חלק מהמעברתא (כי אינם מקיפים הרצועה רק מחמת דבק חיבור), כפי מה שנוהגים להחמיר כהנך דעות שיש דין ריבוע בצד המעברתא, פוסלים את הריבוע.

ונמצא בתים מעשה ידי הסופר רבי נתנאל סופר זיע"א, ואין בהם לשוניות אלו לתוך שטח המעברתא. [והוא ע"י מחשבה מראש ומאמץ ניכר בעת עשית התפילין שהמעברתא תצא מכל הד' בתים], ואפשר שחשש להנ"ל, ומה"ט נתאמץ שלא לבוא לכך.

14א

בבתים ללא קפלים: כיון שהתיתורא העליונה נמתחת מחתיכה אחת. אין לשוניות שיוצאים לשטח המעברתא. ונמצאו בתים אלו מהודרים גם להשיטות שדבק אינו חיבור, ויש דין ריבוע בצד המעברתא. **[תמונה 15]**

15

4. סדקים חיצונים שקשה לזהותם

בתפילין הדקות עקב העור הדק נוצרו אמנם חורים במהירות, אך כל חור שנוצר היה נראה לעין בבירור, ומיד שזיהו נקב או סדק בבתי התפילין פסלוהו או הפסיקו תיכף ללבשו.

בבתים הגסות החורים נוצרים הרבה פחות, אך מנגד, כיון שעובי הקציצה מורכב מקפלים, בעת סיתות הבית לפעמים מגיעים לקפלים אלו, ונוצר סדק חיצוני מפולש עד פנים הבית. **[תמונה 16]** סדקים אלו אינם ניכרים לכל אדם כמו חור רגיל, אלא ע"י שינוי מסויים בגוון העור שרק עושי בתים מיומנים מזהים אותם. וממילא רוב ככל המרבעים והצובעים בתים שאינם עסוקים ב'עשיית בתים' אינם מזהים סדקים אלו כלל. (ורבים מהם מסתתים את הקציצה בעצמם, ובודאי משייפים עם נייר זכוכית בחוזק, וגם שיוף זה גם עלול לפתוח סדק [נדיר יותר] ובאם נוצר סדק אינם מסוגלים להבחין בזה).

16

כשהתוודעו רבני 'הדרת קודש' לחומרת הענין מפי עושה בתים ידוע, פנו לבדוק ענין זה

ביסודיות. לקחו כמה בתים עם סדקים חיצוניים מפולשים [ש'מים' עברו בהם מצד לצד] שנתגלו בקלות ע"י עושה בתים מיומן, ושלחו אותם לכמה מרבעים וצובעים ו'מתקני בתים' (שודאי מסתתרים) ותיקים בתחומם, ואף אחד מהם לא הרגיש בסדקים אלו. אחד מהם התבטא בפה מלא לאחר שהראו לו שקיים כאן סדק הפוסל, כי ידוע לו ענין זה שמצוי סדקים, ורק 'עושה בתים מיומן' מבחין בסדקים כאלו. ואם עד כאן דברינו היו בענין תוספת הידור, הרי ענין זה נוגע להלכה ממש.

[יותר מכך. גם בקפלים שלא נפתחו לחוץ, יתכן מאוד שע"י שינויי מזג האויר שכידוע מכווץ ומרחיב הבית, סדקים אלו ייפתחו והלובש אותם אינו יכול לדעת מזה. (ואמנם קשה לברר ענין"ז כי קשה לזהות סדקים שלא נתגלו, אבל כבר אירע שנפתח בית כשר אחר כמה שנים, ועל הפרשיות נמצא 'צבע' שחדר מסדק כזה עד הפרשיות ה"י)].

נקבים בין דפני הבית

למעשה בעיה זו קיימת לא רק בעת סיתות הבית, אלא גם בין דפני הבית. דבר זה ידוע ומפורסם

18

לכל בודק נקבים שבדיקה זו דורשת מיומנות מיוחדת ומאמץ רב, שכן הנקבים עלולים להסתתר בין שקיעות שיש בעובי הבית וניתן לראותם בקושי בצורה

17

אלכסונית. [תמונה 17] או שמסתתרים בתוך הקנעפלק (בליטות כעין כפתורים שנוצרים על הדפנות) בצורה אלכסונית. ונדרש מיומנות רבה למצוא אותם [תמונה 18].

20

בבתים ללא קפלים: כיון שלמדו אומנות מתיחת העור בבת אחת לכל דפנות הבית, כל דפנות הקציצה עשויות מעובי אחד בצורה חלקה ללא קפלים. [תמונה 19] וכן החלק החיצוני של הדפנות עשוי בצורה חלקה וישרה ללא קנעפלק וכיו"ב. [תמונה 20].

19

5. מלאכת סתימת חורים ונקבים

בבתים עם קפלים גם לאחר הכבישה בלחץ (אצל כל עושי הבתים) נשארים פעמים רבות נקבים בעובי התיטורא.

[תמונה 21] סדקים אלו שפוגמים את הריבוע אסור למלאות בדבק וגם לא בעור טחון. (כדעת המ"ב שפגם בריבוע הוא גם בגובה דפנות התיטורא. ע"י שבט הלוי ח"ב ג'). לכן סתימת נקבים אלו נעשית ע"י שמקלפים עם סכין בעדינות את העור בצידו החור עד שמתמלא פחות מהשיעור הפוסל (חגירת הציפורן). או שמנפחים ע"י הרטבה, ומה שנשאר ממלאים בדבק.

21

מלאכות אלו דורשים מיומנות וזהירות רבה.

א. עצם הקילוף בתוך עובי חור כה קטן בצורה שהעור יישאר מחובר בקצהו לבית (שאם ייחתך ייחשב לעור טחון) היא מלאכה קשה ביותר.

ב. אחרי שממלאים את הנקב משלימים את קצה החור בדבק, גם לצורך יפוי הריבוע. דרוש מיומנות רבה שלא לדחוס בחזקה את העור. שאם ידחוס מעבר לשיעור חגירת הציפורן שוב יגדל החור בשיעור הפוסל ויתמלא בדבק.

הזהירות במילוי הדבק בין הקפלים

בבתים עם קפלים לצורך בניית התיטורא מוכרחים למלאות דבק בין שכבות התיטורא. [תמונה 22]

גם מלאכה זו דורשת זהירות בכמה ענינים.

א. אחרי שלוחצים את התיטורא עם הדבק, צריך להזהר שכל הדבק ייצא החוצה ולא ישלים חללים ונקבים המכשירים את הריבוע.

ב. צריך להזהר שהדבק לא יעלה לבין הפרודות וידביק את הבתים, וזאת ע"י גירוד יסודי של שאריות הדבק, או ע"י מריחת וואלזין בין הבתים. (המונע מהדבק להידבק בין הבתים).

12

בבתים ללא קפלים: כיון שהתיטורא עשויה מחתיכה אחת [תמונה 12] אין מילוי של דבק או עור טחון בשום חלק מהתפילין. ולא נכנסים למלאכה המסובכת של סתימת נקבים.

6. זה אלי ואנוהו

הבתים ללא קפלים נאים יותר מבתיים עם קפלים, [תמונות מס' 23-24] וכבר פסק הרמ"א בס' ל"ב ס"ד שמצוה לנייתן מבחוץ ומבפנים²⁴.

נוי זה הוא קודם הצביעה. (וגם שמתכסה אח"כ יש דין נוי ראה בהערה ו') אבל מצוי בהרבה בתי תפילין גם אחרי הצביעה בפרט לאחר לבישתם כמה שנים, שבמקום הקפלים בתיטורא ניכר סדקים בצבע. (עקב שמקומות אלו אינם מעור מלא אלא סדקים מלאים בדבק) דבר שכמובן אינו שייך בבתיים ללא קפלים.

האם צריך להחמיר ידי כמה שיטות

בשולי הדברים: יש שהעירו בעני"ז של 'בתים ללא קפלים', שאמנם יוצאים בהם ידי עוד כמה שיטות נכבדות בהלכה. אבל הרי בכל מקרה א"א לצאת ידי כל השיטות. וכמו שאמר הגר"א לתלמידו הגר"ח מוואלוז'ין שאם ירצה לצאת ידי כל השיטות יצטרך להניח כמה עשרות זוגות תפילין. וכן בענינו אחר שהמ"ב מכשיר, אם נרצה לצאת ידי כל השיטות נלבש גם עוד סוגי תפילין [ר"ת, שימוש רבא ועוד].

טענה זו אינה מתייחסת כלל להרחקה הגדולה ממכשול' שקיים בסדקים המצויים בקציצה. במילוי הדבק והנקבים. ובנוי המיוחד של בתים אלו. שהידורים אלו לכל השיטות²⁵.

אך גם עצם הטענה לגבי שאר ההידורים אין לה שורש וענף כלל. משום שגם אם נימא כטענה זו הרי בענינו אין לה מקום כלל. א. דגם המ"ב שהכשיר הדבקה, כתב שראוי לא להסתמך

24 ויש שהעירו ששם איירי לענין פרשיות ויתכן לפתוח ולראותם משא"כ כאן שאחרי הצביעה לא ניכר כל הבדל ביניהם. ואינו נכון. א. גם אחרי הצביעה ניכר לפעמים הבדל, כדלהלן. ב. הלא מדינא אין דין לבדוק התפילין כלל, דאין נבדקים לעולם. ובאמת מהאי טעמא התוס' במנחות לב. חולק על דברי המרדכי שתפילין אי"צ שרטוט כיון שלא פותחים הבתים לראות הפרשיות. ובזה אנו פוסקים כהמרדכי שחולק עליו כמו שהביא הרמ"א. וע"כ שנקטינן שגם בדבר שלא נראה כלל יש דין נוי. (או משום שעד שמכניסים את הפרשיות נראים נאים, גם בבתיים קודם הצביעה נראים זמן רב. ועצם הסברא נראה, שס"ל להמרדכי שנוי מצוה אינו דין בכבוד ה' שזה שייך רק בנראה לחוץ, אלא הוא דין שהעושה יכבד את ה' ע"י שיעשה הדבר בצורת כבוד ונוי, וזה שייך גם כשאין נראה לאחרים.

25 והרי בני התורה מהדרים בלולים זן 'דרי' ודומיו מפני שנגמר בתיומת עבה ולא בקוץ דק, ועי"ז מתרחקים מ'חשש' נקטם ונחלק ועוד. ובאפיית מצות ברעדלך חד פעמים, וניילון במסוע, וקירור בפי התנור, וכל כיו"ב, שכל אלו מרחיקים חששות ומכשולים. וה"ה בענינו שהרחקה ממכשולות אלו שגם קשה מאוד להכירם הוא 'הידור גדול מאוד'.

על הדעות שדבק חיבור²⁶. ובענינו בשני הטענות העיקריות: החיתוך במעברתא והלשוניות לשטח התיטורא אנו מסתמכים על דבק חיבור.

עצם טענה זו משובשת מעיקרה. דהגר"א התכוון לשיטות בהלכה שא"א לעשות את כולם יחד, כי רש"י חולק עם ר"ת, ולשימושא רבא יש דעה שונה לגמרי, וא"כ אם נחמיר ידי כולם נצטרך להניח 'כמה זוגות' שבהנחת אחד אנו לא יוצאים לפי השני, ולכן נוקטים את הדעה המקובלת. אבל מעולם לא על הדעת לומר שאם אפשר ב'אותו תפילין' להוסיף הידורים לצאת ידי כל השיטות שאין בזה הידור. אדרבה המ"ב בס' ל"ב מוסיף במקומות רבים 'וראוי להחמיר ולצאת ידי שיטתם'. (עור אחד בבית ובתיטורא ועוד) וזה משום שאם באותו תפילין ניתן אפשר לצאת ידי כל השיטות פשיטא שראוי להדר בזה.

26 בס' ל"ב סע"ק קע"ב. ואף הבית אפרים שהוא ראש המדברים בעני"ז, ולדעתו דבק הוא חיבור. כתב בתוך דבריו (שו"ת סי' א' ד"ה סיומא דפסקא) שמי שסיפק בידו לעשות עור אחד ממש בלא חיבור ודאי שהוא 'מצוה מן המובחר'.

סעיף מתוך הספר 'למען פארך' ממורינו הגאב"ד שליט"א

(מתוך מהדורא בתרא העומד לראות אור בע"ה)

'בתים' ללא קפלים'

כיום יש שמייצרים בתים באופן מיוחד שאין שום קפלים בעובי התיטורא העליונה ובעובי דפנות הקציצה. ויש בזה הידור גדול בהלכה, שע"ז התיטורא העליונה עשויה מעור אחד שלם גם להדעות שדבק אינו חיבור²⁷. וכן אין חשש של חסרון בריבוע בצד המעברתא לכל הדעות²⁸.

וכמו כן מתרחקים מכמה מכשולות המצויים בבתי התפילין. כמו הסדקים המצויים בקציצה²⁹. ממילוי דבק בזווית ובשכבות התיטורא וממלאכת סתימת חורים בתיטורא. שכל אלו מלאכות קשות במקדש הצריכים לזהירות רבה. וגם בתים אלו נאים ביותר³⁰. ונמצאו בתים אלו מהודרים ושלמים בתכלית ההידור והשלימות.

27 הנה דעת הפמ"ג ומחצה"ש כמובא בביה"ל סי' ל"ג ד"ה יעשה, וכן דעת המלאכת שמים וקסת הסופר, שעור אחד אין הכוונה שיהא עור התפילין מחובר זה לזה באחד מהמקומות, אלא גם אם מחובר זל"ז וכל התפילין עשויים מעור אחד, אך נעשה בו חיתוכים באיזה מקום והדביקו מקום זה (כצורת הפשוטות המהודרות) גם זה חסרון בעור אחד, ולהדעות שדבק אינו חיבור הבית נחשב כשני עורות. ומשמעות דבריהם (ע"י במלאכת שמים בהרחבה) שהוא גם חסרון בשלימות הבית' כמבואר בסי' ל"ג מדין פני טבלא קיימת. והמ"ב פליג על דעת המחצה"ש שישני עורות' הוא רק אם הדבוק שני עורות נפרדים לגמרי, ובכה"ג שהעור מחובר זל"ז גם להדעות שדבק אינו חיבור הוא עור אחד. (ולא נחית לענין 'שלם').

והנה בתפילין הגסות שהתיטורא העליונה עשויה מקפלים, רוב עושי הבתים חותכים בעובי הקפלים בכדי שיהיה שכבות הקפלים שוות, ונמצא גם בחלק העליון של התיטורא חתיכת עור שנגזרה ממקומה ומוחזקת רק ע"י דבק. ולדעת מחצה"ש ודעמיה כיון שלדעת הרבה פוסקים לתיטורא העליונה יש דין בית (האבנ"ז, וכמשמעות ס' התרומה, כדדייק במנחת יצחק ועוד) ממילא לדעת החת"ס והב"ח שדבק אינו חיבור, תפילין אלו אינם עור אחד. אמנם הבתים ללא קפלים, כיון שכל התיטורא העליונה עשויה מחתיכה אחת ללא שום חיתוך וללא שום מילוי דבק, כשרים גם לכל הנך אשלי רבברי. (וגם אותם שאין חותכים בעובי, פעמים נחתך בתחתית התיטורא בכמה מקומות מחמת שיוף הקפלים ושוב אינו עור אחד לדעת המחצה"ש. וגם בלא זה, הרי אם יעמוד התיטורא כצורתה ללא מילוי דבק, נשארים נקבים מפולשים בין הקפלים עד תוך הבית. ועצם סתימת נקבים אלו ע"י דבק אינו מועיל להדעות שדבק אינו חיבור. ולומר שעדיין התיטורא לא נבנית והוא בתוך כדי יצירתו הוא חידוש, שהרי הקציצה כבר שלמה, ומנין ששייך לומר שהתיטורא לא נבנית אחרי שצורתה עשויה. בפרט שעד עשיית התפילין הגסות לא היה כהנה שנוצרו חורים בעת עשיית התיטורא וע"י).

28 הנה מחמת הקפלים בעובי התיטורא יש ב' לשונות שיוצאים לתוך שטח המעברתא שאינם ארוכים בכדי להקיף הרצועה ואינם נחשבים כמעברתא, ועומדים בולטים משטח התיטורא לשטח המעברתא, ורק ע"י הדבקתם בחוזק לגג המעברתא נהפכים לחלק ממנה. ולכאן"ל שלהדעות שדבק אינו חיבור, חלקים אלו פוסלים את ריבוע התיטורא. דהנה יש לברר מה דין ריבוע התיטורא בצד המעברתא. דהנה יש שאלה בדין ריבוע התיטורא. דהלא הלכה למשה מסיני להוציא מעברתא, אך המעברתא פוסל את הריבוע בצד שלו, (שע"ז ריבוע התיטורא נהיה כ'מלבן'), וריבוע התיטורא הוא גם הל"מ. ולזה כתבו הראשונים שעושים 'היכר' בצידי המעברתא והריבוע הוא עד ההיכר. ולא נתבאר בדבריהם האם בחלק ההיכר יש דין ריבוע, או שעצם יציאת המעברתא הוא גילוי שבכל הצד הזה אין דין ריבוע, ורק צריך היכר שנעבד מקום קצה הריבוע. ונפק"מ להלכה, באם תבלוט חתיכה באמצע דופן ההיכר לצד המעברתא. דאם יש שם דין ריבוע יפסול הריבוע. אך לצד השני לא אכפ"ל שההיכר אינו מרובע, דסו"ס יש 'היכר'. ופוסקי זמננו מורים ובאים להסיר כל בליטה בהיכר, לחשוש שהריבוע מעכב גם בצד זה. ולדעות אלו הבליטות הנ"ל פוסלים ריבוע התפילין, כיון שבלא דבק הם עומדים כחתיכה הבולטת מגג התיטורא ואינם מרובע. (ואף שקודם לכן ההיכר קיים, מ"מ אין שיעור להיכר, וכל חלק שאינו מקיף הרצועה ודינו כמעברתא שאינה מעכבת ריבוע, פוסל ריבוע התיטורא). ומטו משמיה דהגר"ש אלישיב זצ"ל שהורה לחתוך את החלקים הבולטים (והוא קשה מאוד לעוסקים במלאכה למכיר צורת הדבר, ומחמת כן בימינו אין מי שיקפיד על כך, ובפרט שבכל אופן סמכינו על החזקת התיטורא בדבק). ובאמת נמצא תפילין מעשי ידי רבי נתנאל סופר שסידר בעת עשיית הקפלים שלא ייצאו שני בליטות אלו למעברתא כלל, ולכאן"ל משום שחשש להנ"ל. ובתפילין ללא קפלים אין כל בליטה למעברתא כיון שאין קפלים בתיטורא, וארווחתא לצאת ידי כל הדעות.

29 דבאחוזים משמעותיים בבתים הגסות העשויים עם קפלים, נוצרים גם קפלים ב'עובי' דפנות הקציצה, ובעת שיוף הריבוע יכולים להגיע לסוף הקציצה וע"ז נוצר סדק חיצוני שפוסל התפילין. ונתברר לן מכמה וכמה בדיקות, שרק עושי בתים מומחים מכירים בסדקים אלו מחמת הבחנתם בצבע וגוון העור. ונמצא שאם נוצר סדק זה אצל המרבע ע"י שיופו או אצל הצובע (שגם לפעמים משייף בחוזק) אינם יודעים להבחין שהבית נפסל ח"ו והמכשול בזה מצוי מאוד. (וכמה עושי הבתים מדקדקים, מקפידים מחמת זה שלא ליתן לצובע אף לשייף הבית בנייר זכוכית) אמנם בבתים ללא קפלים כיון שלמדו אומנות מתחת העור, ומגביהים חלל הפרדות בבית אחת, אין בעובי הדפנות שום קפלים ומתרחקים ממכשול זה.

וכבר נתבאר ברמ"א סי' ל"ס ס"ד דמצוה לנאותן מבחוץ ומבפנים.

בד"ץ הדרת קודש

בנשיאות הגאב"ד רבי מרדכי גרוס שליט"א
רחוב עזרא 2 בני ברק קו ראשי: 1599-56-50-50

תאריך

ב"ה, חודש הרחמים והסליחות
ערב שנת תשע"ג

הודעה ואזהרה

עקב ריבוי המכשולים והתקלות הרבות העלולים להיווצר
בתהליך עשיית בתי התפילין

הננו בקריאה לציבור יראי ה' המדקדקים במצוות
שלא לרכוש בשום פנים ואופן תפילין שנעשו ללא
השגחה מוסמכת מדוקדקת וקפדנית.

ההשגחה נצרכת החל מעיבוד העורות ועד
לגימור, כולל הכנסת פרשיות תפירות וצביעה.
ולמזהיר ולנזהר שלומים יותן כמי נהר

בברכת כוח"ט

בעה"ח

נאום יחיאל מיכל טוקצינסקי

נאום יהודה ליס

נאום פנחס שוב

ג"א מצטרף לקריאת הגאווה"צ חברי הבד"ץ שליט"א

מרדכי גרוס

קו 'הדרת קודש' 1599-56-50-50